
ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ
СИСТЕМИ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В УНІВЕРСИТЕТАХ

Артеменко А. І., Редзюк І. В.
DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-456-6-11>

ВСТУП

В основі визначення сутності педагогічної технології навчання іноземної мови лежить поняття «технологія». Слово «технологія» складається з двох складових: 1) «техно», що одночасно означає і мистецтво (уміння, майстерність), і ремесло (професійне заняття, професія); 2) «логія» – наука, опис. Тобто пряме значення терміна «технологія» можна тлумачити як опис, з одного боку, майстерно здійсненої професійної діяльності, а з іншого – досконалої, оптимально організованої.

Поняття «технологія» у сучасному значенні використовується насамперед у виробництві, різних видах науково-виробничої діяльності і передбачає сукупність знань про способи і засоби здійснення виробничих процесів, що гарантують отримання певного результату.

Вперше в педагогіці поняття «технологія» з'явилося на межі 40–50-х років. XX ст. і пов'язане з використанням у навчальному процесі технічних засобів навчання і програмованого навчання. У подальшому, внаслідок постійних змін соціокультурної ситуації, в теорії і практиці педагогічного процесу поглибили і розширили поняття «педагогічна технологія».

Термін «технологія» все частіше використовують дослідники для вирішення проблем організації навчального процесу, більш глибоко вивчаючи роль і функції студента (студента або взагалі того, хто навчається), а також його взаємодії з іншими учасниками процесу навчання. Ф. Персивал і Г. Еллінгтон у 80-ті роки XX ст. визначили технологію навчання як «більш ретельне подання всіх аспектів побудови ситуацій навчання», що передбачає «застосування будь-яких методів і технік навчання, які є найбільш адекватними для досягнення цілей, поставлених перед тими, хто навчається». Її роль вони бачили в «наданні допомоги у всьому підвищенні ефективності процесу навчання»¹.

¹ Колісник-Гуменюк Ю.А. Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні та інтерактивні технології навчання»: наук. метод. розробка. Львів: ЛННЦПО, 2018. 24 с.

Серед дослідників освіти пострадянського простору першо-прохідником на шляху нового осмислення організації процесу навчання й уведення в науковий і практичний обіг поняття «технологія навчання» («педагогічна технологія») став В.П. Беспалько, який у 1989 р. подає визначення педагогічної технології як «систематичне й послідовне втілення на практиці заздалегідь спроектованого навчально-виховного процесу» і розглядає педагогічну технологію як «проект певної педагогічної системи, реалізованої на практиці»². На думку вченого, характерними рисами педагогічної технології є: 1) попереднє проектування навчально-виховного процесу; 2) визначення структури й змісту не тільки діяльності педагога, а й навчально-пізнавальної діяльності самого студента; 3) визначення цілей навчання іноземної мови для здійснення об'єктивного контролю за якістю засвоєння студентами навчального матеріалу й розвитком особистості студентів; 4) цілісне подання навчального процесу; 5) гармонічна взаємодія всіх елементів педагогічної системи; 6) забезпечення високої стабільності у навчанні іноземної мови.

1. Особливості педагогічних технологій та інтерактивного навчання

Педагогічна технологія навчання іноземної мови означає таку організацію процесу навчання, що передбачає певну систему дій і взаємодій усіх, але насамперед активних елементів навчального процесу (його учасників). При цьому важливими є два аспекти. По-перше, педагогічна технологія навчання іноземної мови детально описує систему дій не тільки викладача, а й насамперед того, хто навчається, – студента. По-друге, вона забезпечує, гарантує при коректному застосуванні досягнення визначених результатів. Отже, структура педагогічної технології навчання іноземної мови, або технологічна структура процесу навчання іноземної мови, є сукупністю способів педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких гарантує вирішення педагогічних завдань системою певних операцій, технічних дій і функцій студентів і студентів, згрупованих за основними етапами процесу навчання.

У процесі навчання іноземної мови в університетах важливим є застосування сучасних інтерактивних засобів навчання. Визнають відповідні особливості інтерактивного навчання: вимушена активізація мислення, тобто створення такої навчальної ситуації, коли студент вимушений бути активним, незалежно від того, бажає він цього чи ні; досить тривале залучення студентів у навчальний інтерактивний процес, тобто їхня активність, повинна бути тривалою, а не короткостроковою

² Крамаренко С. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. № 5–6. С. 7–11.

чи епізодичною; період активної роботи кожного студента має співвідноситися з періодом діяльності викладача, тобто активність студента повинна мати таку ж, як й активність викладача; самостійне творче вироблення рішень навчальною групою, мікрогрупами; підвищений ступінь мотивації, ініціативи та емоційності; постійна взаємодія навчальної групи й викладача³.

Застосування педагогічних технологій інтерактивного навчання залежить від багатьох чинників: індивідуальних і вікових особливостей студентів і педагога, їхньої статі, професійної майстерності педагога, змісту педагогічного процесу, психофізичного стану учасників навчання тощо. Тому можна передбачити, що застосування у педагогічному процесі сукупності способів взаємодії не гарантує вирішення педагогічних завдань, а лише створює умови для зміни стану чи просування до очікуваних результатів. А оскільки всі педагогічні завдання пов'язані з розвитком особистості правомірно говорити про створення умов для розвитку студентів.

Таким чином, педагогічна технологія інтерактивного навчання є сукупністю способів (методів, прийомів, операцій) педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких створює умови для розвитку учасників педагогічного процесу і передбачає його певний результат.

Визначаючи поняття «педагогічна технологія; ми оперуємо термінами «методика», «метод», «прийом», «засіб», тому бажано встановити їх співвідношення. Методика є галуззю педагогіки, ученням про методи – способи педагогічної взаємодії. Кожен метод складається з прийомів, які, у свою чергу, є сукупністю операцій, дій. Межі між поняттями «метод» і «прийом» часто умовні і дуже мінливі. Кожен метод є певною системою прийомів, а кожен прийом і відповідно фрагмент діяльності складається з системи раціональних дій. За допомогою прийому не вирішується завдання в цілому, а лише його частина. Отже, метод і прийом співвідносяться як частина і ціле.

Є певна синонімічність понять методика і педагогічна технологія. Водночас між ними є й відмінності. Так, методика є сукупністю різноманітних мет. Педагогічна технологія навчання іноземної мови завжди передбачає визначену логіку, послідовність педагогічних методів і прийомів, спільність дій викладача і студентів, що мають забезпечити конкретний результат навчального процесу.

Педагогічні технології навчання іноземної мови є одним з провідних засобів діяльності викладача та педагогічним засобом через який відбувається використання, застосування у навчальному

³ Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Х. : Основа.2003.80 с.

процесі інших педагогічних засобів (діяльності, інтерактивного спілкування, змісту, методів і прийомів, організаційних форм тощо)⁴.

Різноманітність педагогічних технологій навчання іноземної мови викликає необхідність їх класифікації. Класифікація їх за ступенем прояву студентами суб'єктності, активності, самостійності у створенні умов для свого саморозвитку є найбільш доцільною. Зазначають, що можна виділити дві основні групи педагогічних технологій навчання іноземних мов : репродуктивні та продуктивні.

Технологія інтерактивного навчання за своїми базовими характеристиками належить до продуктивних.

Визначення сутності педагогічної технології інтерактивного навчання іноземної мови почнемо з поняття «інтерактивний метод». Метод у педагогіці визначається як спосіб цілеспрямованої взаємодії викладача і студентів для вирішення педагогічних завдань, тобто для розвитку мовленнєвих навичок. Інтерактивні методи навчання іноземної мови можемо трактувати як способи цілеспрямованої взаємодії викладача і студентів зі створення оптимальних умов для навчання іноземної мови.

2. Визначення сутності інтерактивних методів навчання іноземної мови

Ключовим поняттям, що визначає сутність інтерактивних методів навчання іноземної мови, є «взаємодія». Взаємодію розуміють як безпосередню міжособистісну комунікацію, найважливішою особливістю якої є здатність студента «приймати роль іншого» та можливість інтерактивного навчання іноземної мови. група, відповідно інтерпретувати ситуацію і конструювати власні дії. Педагогічна взаємодія – це обмін діяльністю між педагогом і студентами, в якому діяльність одного обумовлює діяльність іншого (інших). Вона є процесом спільної діяльності педагога і студентів, атрибутами якого є:

- присутність учасників в єдиному часі і просторі, що створює можливість безпосереднього контакту між ними;
- наявність спільної мети, очікуваного результату діяльності, який відповідає інтересам усіх і сприяє реалізації потреб кожного;
- планування, контроль, корекція і координація дій;
- розподіл єдиного процесу співпраці, спільної діяльності між учасниками;
- виникнення міжособистісних взаємин⁵.

⁴ Кучіна В. С. Принцип інтерактивного навчання іноземних мов та їх відповідальність вимогам кредитно-модульної системи освіти в Україні. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : збірник наукових праць. Київ. № 7(9). 2010. С. 12–23.

Отже, інтерактивні методи – це посилена педагогічна взаємодія, взаємовплив учасників педагогічного процесу через призму власної індивідуальності, особистого досвіду життєдіяльності. Це процес інтенсивної комунікації педагога і студентів (педагог – суб'єкт власної професійної діяльності ставить в позицію суб'єкта освітньої діяльності студента). Інтерактивна педагогічна взаємодія характеризується високим ступенем інтенсивності спілкування її учасників, їхньої комунікації, обміну діяльностями, зміною і різноманітністю її видів, форм і прийомів, цілеспрямованою рефлексією учасників діяльності і взаємодії, що відбулася. Інтерактивна педагогічна взаємодія, реалізація інтерактивних педагогічних методів спрямовані на зміну, вдосконалення моделей поведінки і діяльності учасників педагогічного процесу.

Базовим принципом інтерактивного методу є принцип колективної взаємодії, згідно з яким досягнення студентами комунікативних цілей відбувається через соціально-інтерактивну діяльність: дискусії й обговорення, діалоги та рольові ігри, імітації, імпровізації та дебати. Така діяльність відповідає особистісно-зо формуються сприятливі взаємовідносини у навчальній групі⁶.

Майстерність та творчість викладача є важливою в процесі інтерактивного навчання іноземних мов.. Творчість викладача стає можливою лише за умов усвідомлення ним себе не тільки як носія певної інформації, а й як дослідника, для якого важливим є вміння не лише давати відповіді на запитання, але і спонукати студентів до самостійного пошуку відповіді⁷.

Практичний досвід доводить, що використання в навчальному процесі інтерактивних технологій навчання іноземної мови допомагає їм досягти плавного переходу від набуття лексичних мовленнєвих умінь під час комунікації, збільшити діапазон термінологічної лексики за фахом, зробити процес навчання цікавим, пізнавальним та спрямованим. Інтерактивні технології навчання іноземної мови стимулюють когнітивні процеси й активізують мовленнєвий матеріал в іншомовному спілкуванні студентів, розвивають їхні творчі здібності і орієнтовані вміння в наближених до реальних умовах.

⁵ Тимошенко О.І. Наукове забезпечення освітніх інновацій. *Гілея* : збірник наукових праць .Вип. 21. К., 2009. С. 281–289.

⁶ Фоменко І. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. *Відкритий урок : розробки, технології, досвід*. 2009. 288 с.

⁷ Сиротенко Г.О. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання. Х. : Основа.2003.80 с.

3. Ефективність використання інтерактивних форм навчання на заняттях із іноземної мови

На практичних заняттях із іноземної мови в університетах можуть використовуватися різноманітні педагогічні технології інтерактивного навчання. Це – метод проєктів, групова робота, рольові ігри, ділові ігри, дискусії, дебати, «круглі столи», мозковий штурм, робота на розвиток припущення, робота на розвиток уяви, робота за методом «шкала думок» тощо.

Зазначають, що використання інтерактивних форм навчання під час вивчення іноземних мов буде ефективним, якщо зміст навчального процесу перегукуватиметься з майбутньою професійною діяльністю студентів. Викладач повинен брати до уваги рівень володіння мовою та рівень сформованості комунікативних навичок студентами. Потрібно стежити, щоб теоретичні знання в процесі активного навчання ставали усвідомленими, щоб студент не лише розвивав й удосконалював знання з мови, а й міг пов'язувати їх з майбутньою професійною діяльністю⁸.

Спільна соціально-інтерактивна діяльність дає змогу кожному студентові максимально проявити свої інтелектуальні і творчі здібності, заохочує самостійність та ініціативність в ухваленні рішень. Отже, інтерактивна діяльність поєднує співпрацю мовленнєвих партнерів і керованість дій студентів з боку викладача, передбачає відмову від стандартних шляхів вирішення комунікативних завдань, забезпечує інтенсивну мовленнєву практику студентів у відносно вільній творчій атмосфері.

Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання в режимі бесіди, діалогу, полілогу, тобто активного спілкування. На нашу думку, інтерактивним може бути названий метод, завдяки якому той, хто навчається, є не лише учасником (спостерігачем, слухачем), а й активним творцем процесу навчання.

Використання в навчальному процесі інтерактивних технологій навчання допомагає досягти плавного переходу від набуття лексичних мовленнєвих умінь під час комунікації, збільшити діапазон термінологічної лексики за фахом, зробити процес навчання цікавим, пізнавальним, професійно-спрямованим й особистісно-значущим. Інтерактивні технології навчання стимулюють когнітивні процеси й активізують мовний і мовленнєвий матеріал в іншомовному

⁸ Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навчальний посібник. Київ : фірма «Інкос». 2006. 248 с.

спілкуванні студентів, розвивають їхні творчі здібності і професійно орієнтовані вміння в наближених до реальних умовах⁹.

4. Провідні ознаки, інструменти та умови інтерактивної педагогічної взаємодії

Аналіз практики інтерактивної педагогічної взаємодії дав можливість виділити її провідні ознаки й інструменти, серед яких: полілог, діалог, інтерактивна творчість, міжособистісні взаємини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія тощо.

Полілог (у перекладі з грецького означає багатоголосся) у педагогічному процесі є багатоголоссям, в якому можна почути голос кожного учасника педагогічної взаємодії. Інтерактивне навчання іноземної мови потребує багатостороннього типу комунікації, коли комунікаційні зв'язки виникають не тільки між учителем і учнями, а й між усіма студентами, а викладач стає рівноправним учасником навчальної діяльності. У процесі такої комунікації в студентів з'являється можливість поділитися своїми думками і почуттями в межах певної теми, зробити висновки, вислухати думки не тільки педагога, а й студентів. Застосування багатосторонньої комунікації дає можливість включати у процес навчання всіх студентів. Полілог – це можливість кожного учасника педагогічного процесу мати свою індивідуальну точку зору з будь-якої проблеми і готовність висловити ці погляди; причому будь-яка точка зору, якою б вона не була, має право на існування. І ще один дуже важливий аспект полілогу в педагогічному процесі – відмова від права на абсолютну істину і педагога і студентів, подолання конформізму в думках, що є необхідним для продуктивної інтерактивної творчості¹⁰.

Процес взаємодії між студентами на основі багатосторонньої комунікації можливий, з одного боку, за умов опанування ними навичками міжособистісного спілкування (уміння слухати себе й інших, відтворювати те, що почув, пояснювати, задавати питання та ін.), з іншого боку – за умов зміни педагогом основ, на яких будується така взаємодія.

Діалог передбачає сприйняття учасниками педагогічного процесу самих себе як рівних партнерів, суб'єктів взаємодії. У педагогічному процесі діалог – це сприйняття студента педагогом як особистості, як індивідуальності; прийняття студента незалежно від його індивідуальних чи статевих або вікових особливостей. Діалогічність спілку-

⁹ Тимошенко О.І. Наукове забезпечення освітніх інновацій. *Гілея* : збірник наукових праць. Вип. 21. К., 2009. С. 281-289.

¹⁰ Крамаренко С. Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. № 5–6. С. 7–11.

вання педагога і студентів передбачає їхні уміння з повагою ставитись один до одного; взаємну допомогу у формуванні свого способу думки, свого бачення проблеми, свого шляху вирішення завдання¹¹.

Миследіяльність як сутнісна ознака інтерактивних методів полягає в організації інтенсивної розумової діяльності педагога і студентів. В інтерактивному навчанні педагог не може транслювати у свідомість студентів готових знань, а має організувати їхню самостійну пізнавальну діяльність, проблемне навчання, самостійне виконання студентами різноманітних розумових операцій, таких, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, класифікація та ін. Він має поєднувати різні форми організації розумової діяльності студентів (індивідуальну, парну, групову), забезпечуючи постійний процес обміну думками між учасниками педагогічної взаємодії.

Інтерактивна творчість є процесом усвідомленого створення (творіння, побудови) студентами і педагогом нових для себе значень, змісту предметів і явищ навколишньої дійсності в межах обговорюваної теми. Вона передбачає сприйняття учасниками педагогічного процесу навколишньої дійсності крізь призму своєї індивідуальності, вираження свого індивідуального ставлення до явищ і предметів життя, рефлексію значення з позицій своєї індивідуальності, розуміння й уміння пояснити іншим значення явища, що вивчається, або процесу, події, ситуації, що розглядається. Інтерактивна творчість у педагогічному процесі припускає не тільки створення значень учасниками, а й обмін цими значеннями, результатом чого є співвідношення індивідуальних значень з іншими значеннями, збагачення власного значення предмета, явища. Результатом інтерактивна творчості викладача й студентів є новий зміст педагогічного процесу¹².

Свобода вибору студентів і викладача полягає в їх свідомому регулюванні й активізації педагогічної взаємодії, які сприяють успішності навчанню іноземної мови та дають можливість інтерактивної взаємодії та регулювання технологій навчального процесу¹³.

Створення ситуації успіху в процесі навчання іноземної мови полягає в цілеспрямованому виборі комплексу інтерактивних умов, що сприяють отриманню студентами задоволення в процесі навчання іноземної мови та прояву позитивних емоцій і відчуттів. Успіх

¹¹ Кучіна В. С. Принципи інтерактивного навчання іноземних мов та їх відповідальність вимогам кредитно-модульної системи освіти в Україні. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : збірник наукових праць. Київ. № 7(9). 2010. С. 12–23.

¹² Тимошенко О.І. Наукове забезпечення освітніх інновацій. *Гілея* : збірник наукових праць. Вип. 21. К., 2009. С. 281–289.

¹³ Фоменко І. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. *Відкритий урок* : розробки, технології, досвід. 2009. 288 с.

розглядається як мотив до саморозвитку, самовдосконалення. Для створення ситуації успіху використовуються різноманітні педагогічні засоби, насамперед – позитивність і оптимістичність оцінювання студентів. Позитивність і оптимістичність оцінювання учасниками педагогічної взаємодії один одного виявляється в їхньому прагненні позитивно оцінити досягнення особистості, у здійсненні оцінки себе й іншого як умови саморозвитку. Це уміння викладача при оцінюванні діяльності студентів підкреслити цінність, неповторність, значущість досягнутого результату, індивідуальних досягнень особи, прагнення відзначити і підкреслити позитивні зміни в розвитку студента. Це потреба педагога підтримати (але ніяк не принизити) гідність студента, неприпустимість порівняння досягнень одного студента з досягненнями іншого, опора в оцінці діяльності студента на позитивне. Це прояв викладачем позитивних емоцій у здійсненні процедури оцінювання. Водночас це і право студентів на самооцінку, оцінку діяльності викладача, комунікативної взаємодії.

Важливим є самоаналіз, самооцінка учасниками комунікативного процесу своєї інтерактивної діяльності та взаємодії педагога та студента. Це їхні потреба і готовність зафіксувати зміни в розвитку, визначити причини таких змін, дати оцінку ефективності педагогічної взаємодії. Зазначені ознаки інтерактивної педагогічної взаємодії обумовлені одна одною, інтегруються в єдиний комплекс атрибутів, що становлять змістову і технологічну основу використання в педагогічному процесі інтерактивних методів.

Створення сприятливої, позитивної психологічної атмосфери в аудиторії є важливим для інтерактивного навчання іноземної мови. Це необхідна, щоб забезпечити мотивацію студентів до саморозкриття, відкритої позиції й прагнення до співпраці між собою і з педагогом. Це потребує від педагога застосування спеціального інструментарію (прийомів, методів) створення і підтримання такої атмосфери протягом усього навчального часу.

Другою умовою є оптимальне облаштування навчального простору, зокрема спеціальні способи розташування меблів (для роботи малих груп, для спілкування і дискусії у загальному колі тощо), наявність у класі різноманітних матеріалів: текстів, словників, чистого паперу і маркерів тощо. Це потрібно, тому що інтерактивне навчання передбачає постійну пошукову активність і творчість усіх студентів, результати цієї активності мають бути зафіксовані на якихось носіях.

Третьою умовою ефективного застосування інтерактивного навчання є запровадження в спеціальних правил, норм спільної праці, які є загальнообов'язковими для всіх. Визначення таких правил, норм роботи відбувається в процесі спільної діяльності педагога і студентів.

ВИСНОВКИ

Зазначимо, що педагогічні технології навчання іноземної мови в університетах є важливим елементом інтерактивного навчання. Викладач може використовувати інтерактивну технологію на заняттях з іноземної мови для розвитку комунікативних навичок студентів. Застосування педагогічних технологій навчання іноземної мови допомагає створенню комунікативних ситуацій, де студенти мають можливість створювати ситуативні діалоги. Створення реальної комунікативної ситуації під час навчального процесу дає можливість викладачеві та студентам використовувати різноманітні педагогічні технології для досягнення комунікативних цілей.

Викладач створює для студентів інтерактивні заняття та використовує різноманітні засоби з метою покращення навчального процесу.

Педагогічної технології інтерактивного навчання іноземної мови є більш ефективними у порівнянні з традиційними формами. Застосування педагогічних технологій навчання іноземної мови дає можливість більш ефективно навчати студентів іноземній мові.

АНОТАЦІЯ

У цій статті розглядаються педагогічні технології вдосконалення інтерактивного навчання іноземних мов в університетах, де зазначалося, що педагогічна технологія навчання іноземної мови означає таку організацію процесу навчання, що передбачає певну систему дій і взаємодій усіх, але насамперед активних елементів навчального процесу.

У процесі навчання іноземної мови в університетах важливим є застосування сучасних інтерактивних засобів навчання, яке має такі особливості як вимушена активізація мислення, залучення студентів у навчальний інтерактивний процес. Педагогічна технологія навчання іноземної мови завжди передбачає визначену логіку, послідовність педагогічних методів і прийомів, спільність дій викладача і студентів, що мають забезпечити конкретний результат навчального процесу.

Використання інтерактивних форм навчання під час вивчення іноземних мов в університетах буде ефективним, якщо зміст навчального процесу буде пов'язаний з майбутньою професійною діяльністю студентів.

В навчальному процесі використання інтерактивних технологій навчання допомагає забезпечити комунікативний процес з використанням відповідної лексики та збільшити діапазон термінологічної лексики за фахом.

Виділяють провідні ознаки й інструменти практики інтерактивної педагогічної взаємодії, серед яких: полілог, діалог, інтерактивна

творчість, міжособистісні взаємини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання.

Зазначають, що інтерактивна творчість є процесом усвідомленого створення студентами і педагогом нових для себе значень, змісту предметів і явищ навколишньої дійсності в межах обговорюваної теми. Створення ситуації успіху в процесі навчання іноземної мови є важливою та полягає в цілеспрямованому виборі комплексу інтерактивних умов, що сприяють отриманню студентами задоволення в процесі навчання іноземної мови.

Література

1. Колісник-Гуменюк Ю.А.Методичні вказівки до вивчення модуля «Інноваційні та інтерактивні технології навчання» : наук. метод. розробка. Львів : ЛННЦПО, 2018 . 24 с.

2. Крамаренко С.Інтерактивні техніки навчання як засіб розвитку творчого потенціалу учнів. *Відкритий урок*. 2002. № 5-6. С. 7–11.

3. Сиротенко Г.О.Сучасний урок:інтерактивні технології навчання. Х. : Основа. 2003. 80 с.

4. Кучіна В.С.Принцип інтерактивного навчання іноземних мов та їх відповідальність вимогам кредитно-модульної системи освіти в Україні. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами* : збірник наукових праць. Київ. № 7(9). 2010. С. 12–23.

5. Тимошенко О.І. Наукове забезпечення освітніх інновацій. *Гілея* : збірник наукових праць. Вип. 21. К., 2009. С. 281–289.

6. Фоменко І. Індивідуальний стиль педагогічної діяльності. *Відкритий урок: розробки, технології, досвід*. 2009. 288 с.

7. Тарнопольський О.Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навчальний посібник. Київ : фірма «Інкос», 2006. 248 с.

Information about the authors:

Artemenko Antonina Ivanivna,

Senior Lecturer

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
54/1, Beresteiskyi ave., Kyiv, 03057, Ukraine

Redziuk Iryna Viacheslavivna,

Senior Lecturer

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
54/1, Beresteiskyi ave., Kyiv, 03057, Ukraine